

CS

CS

CS

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 21.4.2009
KOM(2009) 174 v konečném znění

**ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ A EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU**

**o uplatňování nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu
soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech**

ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ A EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU

o uplatňování nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

1. ÚVOD

1.1. Souvislosti

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech („Brusel I“)¹, dále jen „nařízení“, je základním kamenem evropské soudní spolupráce v občanských a obchodních věcech. Stanoví jednotná pravidla pro řešení sporů v oblasti soudní příslušnosti a umožňuje volný pohyb soudních rozhodnutí, smírů a veřejných listin v Evropské unii. Toto nařízení nahradilo Bruselskou úmluvu o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z roku 1968 ve znění úmluv o přistoupení nových členských států k této úmluvě (dále jen „Bruselská úmluva“)².

Evropské společenství a Dánsko uzavřely dohodu o příslušnosti, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, jež zajišťuje používání tohoto nařízení v Dánsku od 1. července 2007³. Luganská úmluva z roku 1988, která upravuje stejnou otázku, zavazuje členské státy včetně Dánska na straně jedné a Island, Norsko a Švýcarsko na straně druhé⁴. Tato úmluva bude zanedlouho nahrazena úmluvou uzavřenou mezi Společenstvím, Dánskem a výše uvedenými státy⁵.

1.2. Tato zpráva

Tato zpráva byla vypracována podle článku 73 nařízení a vychází z obecné studie uplatňování uvedeného nařízení v praxi, kterou zadala Komise⁶. Komise si dále nechala zpracovat studii analyzující stávající vnitrostátní pravidla pro určení příslušnosti, která jsou používána v případech, kdy žalovaný není usazen v členském státě („podpůrná příslušnost“)⁷. Komise dále zadala zpracování studie⁸ dopadu případné ratifikace Haagské úmluvy ze strany Evropského společenství na dohody o soudní příslušnosti⁹. Tato zpráva rovněž přihlíží ke studii o výkonu soudních rozhodnutí v Evropské unii, kterou Komise zadala ke zpracování

¹ Úř. věst. L 12, 16.1.2001, s. 1.

² Úř. věst. C 27, 26.1.1998, s. 1.

³ Úř. věst. L 299, 16.11.2005, s. 62.

⁴ Úř. věst. L 319, 25.11.1988.

⁵ Úř. věst. L 339, 21.12.2007, s. 1.

⁶ Studii (dále jen „obecnou studii“) zpracovali Prof. Dr. B. Hess, Prof. Dr. T. Pfeiffer a Prof. Dr. P. Schlosser. Je dostupná na adrese:

http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc_civil_studies_en.htm.

⁷ Studii zpracoval Prof. A. Nuyts. Je dostupná na adrese:

http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc_civil_studies_en.htm.

⁸ Studii zpracoval GHK Consulting. Je dostupná na adrese

http://ec.europa.eu/dgs/justice_home/evaluation/dg_coordination_evaluation_annexe_en.htm.

⁹ Viz návrh Komise na podpis úmluvy KOM(2008) 538 a SEK(2008) 2389, 5.9.2008.

v roce 2004¹⁰. V roce 2005 poskytla informace o praktickém uplatňování nařízení také Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci, a to na základě dotazníku vypracovaného Komisí.

Cílem této zprávy je předložit Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru hodnocení uvedeného nařízení z hlediska jeho uplatňování. Ke zprávě je přiložena zelená kniha předkládající návrhy, jak lze pokročit v některých záležitostech, jimiž se tato zpráva zabývá. Oba dokumenty poslouží jako základ veřejné konzultace o fungování uvedeného nařízení.

2. UPLATŇOVÁNÍ NAŘÍZENÍ NA OBECNÉ ÚROVNI

2.1. Statistické údaje o používání nařízení

Ve většině členských států se statistické údaje o používání nařízení systematicky neshromažďují. Podařilo se však získat některé údaje z ústředních databází ministerstev spravedlnosti některých členských států, přímo od soudů v členských státech, z rozhovorů s dalšími zúčastněnými stranami, z obchodních a akademických databází a z právních publikací.

Je nezbytné rozlišovat mezi pravidly pro určení příslušnosti a pravidly pro uznávání a výkon soudních rozhodnutí. Obecně platí, že nařízení se nejvíce využívá v hospodářských centrech a příhraničních regionech. Pravidla pro určení příslušnosti se obecně používají v poměrně malém počtu případů, v méně než 1 % všech občanskoprávních věcí až po 16 % případů v příhraničních regionech¹¹. Pravidla pro uznávání a výkon soudních rozhodnutí se využívají častěji, ale nepodařilo se získat souhrnné údaje o počtu prohlášení vykonatelnosti vydaných soudy. V některých zemích se jich vydává velmi málo (např. 10 prohlášení v roce 2004 v Portugalsku), v jiných více (např. 420 prohlášení v roce 2004 v Lucembursku), nejvíce opět v příhraničních regionech (např. soudy krajského soudu v německém Traunsteinu u hranice s Rakouskem vydaly 301 prohlášení).

2.2. Hodnocení nařízení z obecného pohledu

Obecně lze uvést, že nařízení je považováno za velmi úspěšný nástroj, který usnadnil vedení přeshraničních sporů prostřednictvím účinného systému soudní spolupráce založeného na souhrnných pravidlech pro určení příslušnosti, na koordinaci souběžných řízení a na volném pohybu soudních rozhodnutí. Systém soudní spolupráce stanovený v nařízení se úspěšně přizpůsobil změnám institucionálního prostředí (mezivládní spolupráce vyústila do nástroje evropské integrace) a novým výzvám, které s sebou přináší moderní hospodářský život. V praxi je proto hodnocen velmi dobře.

Obecná spokojenost s nařízením však neznamená, že jeho fungování nemůže být ještě zlepšeno.

¹⁰ Studie s názvem „Study on making more efficient the enforcement of judicial decisions within the European Union: transparency of a debtor's assets, attachment of bank accounts, provisional enforcement and protective measures“. Studii zpracoval Prof. dr. B. Hess a je dostupná na adrese: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/enforcement_judicial_decisions_180204_en.pdf.

¹¹ Statistiku vycházejí z údajů shromážděných především v letech 2003 až 2005.

3. HODNOCENÍ NĚKTERÝCH BODŮ NAŘÍZENÍ

3.1. Zrušení doložky vykonatelnosti

Na základě politického mandátu Evropské rady z Tampere (1999) a Haagského programu (2004)¹² by hlavním cílem revize nařízení mělo být zrušení doložky vykonatelnosti (*exequatur*) pro všechny věci, jež toto nařízení upravuje.

Pokud jde o stávající řízení o doložce vykonatelnosti, z obecné studie vyplývá, že je-li žádost úplná, trvá řízení u soudů prvního stupně v členských státech v průměru 7 dnů až 4 měsíce. Pokud však žádost úplná není, trvá řízení déle. Žádosti jsou často neúplné a soudní orgány tak žádají o doplňující informace, především pak o překlady. Většina žádostí o vydání prohlášení vykonatelnosti je úspěšná (90 % až 100 %). Opravný prostředek je podán jen proti 1 až 5 % rozhodnutí. Odvolací řízení trvá jeden měsíc až tři roky, v závislosti na různých procesních zvyklostech v členských státech a na pracovní zátěži soudů.

V případech, kdy je prohlášení vykonatelnosti napadeno, nejčastějším důvodem pro zamítnutí uznání a výkonu rozhodnutí bývá, že návrh nebyl řádně doručen podle čl. 34 odst. 2. Z obecné studie však vyplývá, že v současnosti je takové podání opravného prostředku jen zřídka úspěšné¹³. Pokud jde o rozpor s veřejným pořádkem, studie ukazuje, že tento důvod je uplatňován často, avšak jen v málo případech úspěšně. Pokud je uznán, děje se tak převážně ve výjimečných případech s cílem chránit procesní práva žalovaného¹⁴. Zdá se, že v občanských a obchodních věcech soudy jen velmi zřídka uplatňují ustanovení o rozporu s veřejným pořádkem ve vztahu k rozhodnutí cizího soudu o dané věci. Ostatní důvody pro zamítnutí jsou používány jen málo. Neslučitelnosti rozhodnutí do značné míry zamezuje, alespoň na Evropské úrovni, používání pravidel litispence a pro závislá řízení stanovených nařízením. Co se týká kontroly některých pravidel pro určení příslušnosti, bylo by třeba zvážit, zda je tato kontrola ještě slučitelná se zákazem přezkoumávání příslušnosti cizího soudu; praktický význam tohoto pravidla je navíc omezen, protože soud je vždy vázán skutkovými zjištěními, která učinil soud členského státu původu.

3.2. Fungování nařízení v mezinárodním právním řádu

Vzhledem k tomu, že nařízení navazuje na Bruselskou úmluvu, vychází z pozice žalovaného v soudním řízení. Podle tohoto hlediska se použije většina pravidel pro určení příslušnosti stanovených nařízením pouze, pokud má žalovaný bydliště v členském státě. Pokud žalovaný nemá bydliště v členském státě, odkazuje nařízení na vnitrostátní právní předpisy („podpurná příslušnost“), vyjma případů, kdy mají soudy členského státu výlučnou příslušnost podle článků 22 nebo 23 nařízení nebo vyjma určitých druhů sporů týkajících se zvláštních oblastí (např. ochranných známek Společenství)¹⁵.

Fungování nařízení v mezinárodním právním řádu bylo předmětem řady předběžných otázek položených Evropskému soudnímu dvoru. Ve věci C-412/98 (*Josi*) Soudní dvůr vysvětlil, že pravidla pro určení příslušnosti stanovená nařízením (dříve úmluvou) se uplatní ve sporu mezi žalovaným usazeným v členském státě, a navrhovatelem, který je usazen v třetí zemi.

¹² Závěry Rady byly provedeny programem pro vzájemné uznávání v občanských věcech (Úř. věst. C 12, 15.1.2001) a akčním plánem Haagského programu – KOM(2006) 331.

¹³ Je tomu tak především z důvodu vymazání požadavku na pravidelné doručování z nařízení, což snížilo možnost zneužívání tohoto ustanovení žalovanou osobou.

¹⁴ Viz např. věc C-7/98 (*Krombach*).

¹⁵ Nařízení (ES) č. 40/94 o ochranné známce Společenství (Úř. věst. L 11, 14.1.1994, s. 1).

V důsledku toho se ve sporech se stranami, které jsou usazeny v třetích zemích, může na žalované osoby usazené v členském státě vztahovat ochrana poskytovaná nařízením. Ve věci C-281/02 (*Owusu*) Soudní dvůr rozhodl, že pravidla uvedená v nařízení, a zejména základní pravidlo soudní příslušnosti podle místa bydliště žalovaného, mají povahu kogentní normy a že jejich použití nemůže být na základě vnitrostátního práva opominuto. To platí nejen ve vztahu k ostatním členským státům, ale rovněž pokud se spor týká třetí země a nevykazuje žádnou souvislost s jinými členskými státy. Fungováním nařízení ve vztahu k třetím státům se zabýval Soudní dvůr ve stanovisku 1/03. V tomto stanovisku je Soudní dvůr především názoru, že pravidla pro určení příslušnosti stanovená nařízením se použijí, má-li žalovaný bydliště v členském státě, v případech, kdy se spojující prvky zakládající výlučnou příslušnost podle článků 22 a 23 nařízení nacházejí v třetím státě (nejedná se o tzv. „*effet réflexe*“).

V důsledku toho, že neexistují harmonizovaná pravidla pro podpůrnou příslušnost, nemají občané Společenství rovný přístup ke spravedlnosti. Studie o podpůrné příslušnosti ukazuje, že to platí zejména pro situace, kdy by u soudů třetích států nebylo dané straně zaručeno spravedlivé soudní projednání nebo přiměřená ochrana. Rovněž z ní vyplývá, že absence společných pravidel pro určení příslušnosti v případě žalovaného z třetího státu může ohrozit uplatňování závazných právních předpisů Společenství, mimo jiné o ochraně spotřebitele (např. *timesharing*), obchodních zástupcích, ochraně údajů nebo o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku. V členských státech, kde neexistuje ochrana osob dodatečnou soudní příslušností, nemohou spotřebitelé podat žalobu proti osobám z třetích států. To platí například i pro zaměstnance, obchodní zástupce, osoby poškozené porušením práva hospodářské soutěže nebo vadou výrobku i pro jednotlivce, kteří chtějí využít práv stanovených právními předpisy EU pro ochranu údajů. Ve všech těchto oblastech, v nichž existují závazné právní předpisy Společenství, existuje nebezpečí, že žalované osoby ze Společenství by nemohly využívat ochrany, kterou jim pravidla Společenství poskytují.

Absence společných pravidel o účinku soudních rozhodnutí třetí země ve Společenství může dále v některých členských státech vést k tomu, že rozhodnutí třetího státu jsou uznána a vykonána i v případech, kdy jsou v rozporu se závazným právním předpisem Společenství nebo kdy právní předpis Společenství stanoví výlučnou příslušnost soudů členských států.

Závěrem lze uvést, že studie o podpůrné příslušnosti ukazuje, že absence harmonizovaných pravidel pro vymezení případů, kdy soudy členských států mohou prohlásit ve prospěch třetích států na základě nařízení, že nejsou příslušné, vede k značné míře zmatku a nejistoty.

3.3. Volba soudu

Právní předpisy pro dohody o soudní příslušnosti. Přestože článek 23 nařízení, vyložený Evropským soudním dvorem, podrobně stanoví podmínky platnosti dohod o soudní příslušnosti, není jasné, do jaké míry jsou tyto podmínky vyčerpávající. Studie poukazuje na to, že v některých případech je dohoda stran kromě jednotných podmínek stanovených v nařízení podmíněna na zbytkovém základě vnitrostátními právními předpisy, a to buď za použití *lex fori* nebo *lex causae*. To má nežádoucí následky, protože dohoda o soudní příslušnosti tak může být v jednom členském státě považována za platnou a v jiném za neplatnou.

Volba soudu a litispence. Bylo vyjádřeno znepokojení, že nařízení nedostatečně chrání dohody o výlučné soudní příslušnosti. Obavy plynou z možnosti, že jedna strana takové dohody se obrátí na soudy členského státu v rozporu s dohodou o soudní příslušnosti, čímž zabrání řízení u vybraného soudu, pokud podá tuto žalobu po první žalobě. Ve věci C-116/02

(Gasser) Evropský soudní dvůr potvrdil, že podle pravidla litispendence stanoveného nařízením musí soud, který zahájil řízení jako druhý, toto řízení přerušit do té doby, než soud, který zahájil řízení jako první, prohlásí, zda je či není příslušný. Ve věci C-159/02 (*Turner*) Soudní dvůr také potvrdil, že procesní postupy podle vnitrostátních právních předpisů, které mohou posílit účinnost dohod o soudní příslušnosti (např. soudní zákaz vést řízení v téže věci u jiného soudu), jsou s nařízením neslučitelné, pokud nevhodným způsobem zasahují do rozhodování soudů jiných členských států o určení jejich příslušnosti podle nařízení.

Následná souběžná řízení mohou vést ke zpoždění, které má špatný dopad na fungování vnitřního trhu. V některých případech může některá strana takového zpoždění využít, aby zmařila platnou dohodu o soudní příslušnosti, čímž získá nespravedlivou obchodní výhodu¹⁶. Souběžná řízení také vytvářejí dodatečné náklady a znamenají nejistotu. Rovněž byla při transakcích v oblasti půjček podnikům zaznamenána tendence půjčovateli zahajovat řízení předčasně, aby tak zajistili, že ve věci bude příslušný soud určený dohodou, což má záporné ekonomické důsledky, protože to vede k aktivaci doložek o porušení závazku a doložek o křížovém porušení závazku v dohodách o půjčce. Takové případy vyvolávají za určitých okolností zvláštní nevěli, například když je v prvním řízení podána pouze záporná určovací žaloba, což má za důsledek, že je naprosto zablokováno podání žaloby ve věci samé.

Haagská úmluva o dohodách o soudní příslušnosti. Komise navrhla podepsat Úmluvu o dohodách o soudní příslušnosti, jež byla uzavřena dne 30. června 2005 v rámci Haagské konference o mezinárodním právu soukromém¹⁷. Úmluva se použije ve všech případech, kdy alespoň jedna strana má sídlo ve smluvním státě, který není členským státem EU, naproti tomu nařízení se použije, pokud alespoň jedna strana má bydliště v členském státě. Takto by mělo být zaručeno soudržné uplatňování pravidel úmluvy i nařízení. Hlavní otázkou je, zda je vhodné zachovat dva různé právní režimy dokonce i tehdy, pokud se jedná o dohodnutí příslušnosti mezi soudy členských států, v závislosti na tom, zda má jedna strana bydliště v třetím státě¹⁸. Pokud jde o otázku souběžných řízení, úmluva neobsahuje výslovně pravidlo o litispendenci; soud určený dohodou může v řízení pokračovat bez ohledu na souběžnou žalobu podanou u jiného soudu. Každý další soud by měl přerušit nebo zastavit řízení s výjimkou několika málo případů vymezených v úmluvě.

3.4. Průmyslové vlastnictví

Uplatňování pravidel stanovených nařízením ve věcech práv průmyslového vlastnictví způsobuje obtíže jak držitelům těchto práv, tak těm, kteří je chtějí napadnout. Prvním problémem je uplatňování pravidla litispendence. Spory v oblasti průmyslového vlastnictví jsou jednou z těch oblastí, kde se strany snaží zabránit výkonu příslušnosti určitého soudu tak, že zahájí řízení u jiného soudu, který obvykle, ačkoli ne vždy, není příslušný, a to především ve státě, kde jsou řízení o rozhodnutí o otázce příslušnosti a/nebo o skutkové podstatě věci velmi zdlouhavá. Takové taktiky (tzv. torpédování) mohou vést ke značnému zneužití, pokud je cílem prvního řízení dosáhnout prohlášení o neexistenci závazku (*declaration of non-liability*), a tak účinně zabránit tomu, aby druhá strana vedla před příslušným soudem řízení o věci samé. Mohou dokonce vyvolat takové situace, kdy nemůže být podána vůbec žádná žaloba o náhradu škody: například pokud soud, u něhož je podána žaloba pro porušení patentu, prohlásí, že není příslušný z důvodu podání dřívější určovací žaloby v jiném

¹⁶ Je však třeba uvést, že nejsou k dispozici žádné statistiky, jež by dokázaly, zda se takové jednání objevuje často.

¹⁷ KOM(2008) 538, 5.9.2008.

¹⁸ Podrobnou analýzu různých případů vyplývajících z Haagské úmluvy a nařízení lze nalézt ve výše uvedené studii o dopadu, konkrétně v příloze IV (viz pozn. pod čarou č. 8).

členském státě, může se stát, že řízení o porušení nemůže být následně zahájeno a že soud, jemuž je předložena určovací žaloba, není příslušný pro projednání žaloby o porušení.

Taktika „torpédování“ se využívá nejen při podávání určovacích žalob, ale rovněž při vznášení protinároků založených na neplatnosti práva k průmyslovému vlastnictví, jako je patent, o němž se vede řízení o porušení. Žalované strany v řízení o porušení mohou toto řízení účinně blokovat námitkou údajné neplatnosti patentu¹⁹. Vzhledem k tomu, že řízení o platnosti patentu musí být vedeno u soudu členského státu, v němž je patent registrován, je soud, který projednává jeho porušení, povinen přerušit řízení do té doby, než bude znám výsledek řízení o platnosti patentu. To může způsobovat vážné zpoždění, zejména pokud žalovaná strana (urychleně) nepodá žalobu o otázce platnosti. Kromě toho, v některých členských státech nemohou osoby, jejichž práva k průmyslovému vlastnictví byla poškozena, podat kladnou určovací žalobu.

Další obtíž, jež je hlášena v souvislosti s patentovými spory, je nemožnost podat sloučenou žalobu proti několika porušovatelům evropského patentu, pokud jsou tyto osoby součástí skupiny společností a jednají na základě společného postupu²⁰. Povinnost podat žalobu u všech příslušných soudů by s sebou nesla vysoké náklady pro poškozené a záporně by se odrazila na účinném vyřešení žaloby.

3.5. Litispendence a související řízení

Uplatňování pravidel pro litispendenci a související řízení, která jsou stanovena nařízením, rovněž vyvolalo v některých dalších případech znepokojení.

Pokud jde o výlučnou příslušnost podle článku 22 nařízení, studie neprokazuje, že by v praxi existovala potřeba urychleně zavést výjimky z pravidla přednosti. Bylo nicméně nahlášeno používání „torpédování“ v jiných oblastech, jako jsou půjčky podnikům a případy hospodářské soutěže. Mělo by se proto zvážit, zda je potřeba stávající pravidlo pro litispendenci celkově zlepšit, aby se zabránilo postupům, které vedou ke zneužívání řízení, a zajistila se dobrá organizace soudnictví ve Společenství.

Co se týká pravidel pro související řízení, požadavek, aby projednávání obou žalob nebylo u soudů skončeno, a odkaz na vnitrostátní právní předpisy, pokud jde o podmínky slučování souvisejících řízení, brání účinnému slučování řízení na úrovni Společenství. V současné době není na základě nařízení možné, aby se žaloby slučovaly, což platí především pro žaloby několika žalobců proti stejnému žalovanému u soudu jednoho z členských států²¹. Takové sloučení je často potřebné, například pro účely kolektivního odškodnění spotřebitelů a žalob o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES²². Jestliže soud, který zahájil řízení jako druhý, prohlásí, že není příslušný podle čl. 28 odst. 2, může to vést k (dočasnému) zápornému sporu o určení příslušnosti, pokud první soud neuplatní příslušnost v příslušné žalobě.

Jednou z hlavních novinek v nařízení bylo, že nyní pro účely uplatnění pravidel pro souběžně probíhající a závislá řízení definuje okamžik, kdy se řízení považuje za zahájené. Zdá se, že

¹⁹ Věc C-315/01 (*GAT*).

²⁰ Věc C-539/03 (*Roche Nederland*).

²¹ Ustanovení čl. 6 odst. 1 v současnosti pouze umožňuje společně žalovat několik osob.

²² Viz zelená kniha o kolektivním odškodnění spotřebitelů – KOM(2008) 794, 27.11.2008 – a bílá kniha o žalobách o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES – KOM(2008) 165, 2.4.2008.

tato definice je obecně uplatňována uspokojivě. Nicméně se objevily určité pochybnosti ohledně jejího výkladu, které by mohlo být užitečné rozptýlit, například co se týká úřadu, který provádí doručení, dne a místa podání písemnosti k soudu nebo předání písemnosti úřadu, který provádí doručení.

3.6. Předběžná opatření

Volný pohyb předběžných opatření je nadále obtížný vzhledem k rozdílnosti vnitrostátních procesněprávních předpisů členských států.

První problém se týká zajišťovacích opatření nařízených bez předvolání žalovaného, jež mají být provedena bez předchozího uvědomění žalovaného. Ve věci C-125/79 (*Denilauler*) Soudní dvůr rozhodl, že taková opatření *ex parte* (na návrh jedné ze stran) nespádají do působnosti režimu uznávání a výkonu soudních rozhodnutí stanoveného nařízením. Přesto však není zcela zřejmé, zda tato opatření lze uznávat a vykonávat na základě nařízení, pokud má žalovaný možnost je následně napadnout.

Druhý problém se objevuje v souvislosti s ochrannými příkazy, jejichž cílem je získat informace a důkazy. Ve věci C-104/03 (*St. Paul Dairy*) rozhodl Soudní dvůr, že pod pojem „předběžná nebo zajišťovací opatření“ nespadá opatření nařizující výslech svědka s cílem umožnit navrhovateli, aby vyhodnotil vhodnost případné žaloby. Není zcela jasné, do jaké míry jsou takové příkazy obecně vyňaty z působnosti článku 31 nařízení. Má se za to, že lepší přístup ke spravedlnosti by byl zaručen, pokud by nařízení stanovilo kromě toho, že jsou příslušné soudy, které rozhodují ve věci samé, že k rozhodování o těchto opatřeních jsou příslušné soudy toho členského státu, kde se nacházejí hledané informace nebo důkazy. To je zejména důležité ve věcech duševního vlastnictví, kdy je nezbytné získat důkazy o údajném porušení práva pomocí příkazů k prohlídce, zabavení zboží (*saisies contrefaçon*) nebo zákazu uvádění do oběhu (*saisies description*)²³, a v námořních věcech.

Další potíže byly hlášeny, pokud jde o podmínky stanovené Soudním dvorem ve věcech C-391/95 (*Van Uden*) a C-99/96 (*Mietz*) pro vydávání předběžných opatření soudem, který není příslušný ve věci samé. Zejména není zřejmé, jak by se měla vykládat „skutečná souvislost mezi předmětem navrhovaného opatření a místní příslušností“. Jedná se především o situace, kdy cílem opatření je předběžná platba nebo se toto opatření, více obecně, netýká zajištění majetku.

Dále požadavek, aby v případě předběžných plateb muselo být zaručeno zaplacení, s sebou přinesl problémy s výkladem a může znamenat vysoké náklady, pokud by se mělo za to, že provedení takové platby lze dosáhnout pouze poskytnutím bankovních záruk na straně žadatele.

3.7. Vztah mezi nařízením a rozhodčím řízením

Rozhodčí řízení nespadá do působnosti nařízení. Důvodem jeho vyloučení je fakt, že uznávání a výkon a dohod o rozhodčím řízení a rozhodčích nálezů se řídí Newyorskou úmluvou z roku 1958, jejímiž smluvními stranami jsou všechny členské státy. I přes širokou působnost vynětí bylo nařízení v určitých případech vyloženo tak, že se vztahuje na rozhodčí řízení a na uznávání a výkon rozhodčích nálezů. Soudní rozhodnutí zahrnující rozhodčí nález jsou často (i když ne vždy) uznávána a vykonávána v souladu s nařízením. Pokud předmět sporu spadá

²³ Viz články 7 a 9 směrnice 2004/48/ES.

do rozsahu působnosti nařízení, mohou být vydána předběžná opatření podle článku 31 týkající se skutkové podstaty rozhodčího řízení²⁴.

Studie ukazuje, že vztah mezi nařízením a rozhodčím řízením způsobuje potíže. I když je Newyorská úmluva z roku 1958 všeobecně vnímána jako uspokojivá, dochází přesto k souběžným soudním a rozhodčím řízením, je-li platnost rozhodčí doložky potvrzena rozhodčím soudem, nikoli však soudem; procesní postupy podle vnitrostátních právních předpisů pro zlepšení účinnosti dohod o rozhodčím řízení (např. soudní zákaz vést řízení v téže věci u jiného soudu) jsou neslučitelné s nařízením, pokud nevhodným způsobem zasahují do rozhodování soudů jiných členských států o určení jejich příslušnosti podle nařízení²⁵; v podpůrných nebo pomocných řízeních neexistuje jednotné rozdělení příslušnosti²⁶; uznávání a výkon soudních rozhodnutí vydaných soudy v rozporu s rozhodčí doložkou jsou problematické; uznávání a výkon rozhodnutí o platnosti rozhodčí doložky nebo o prohlášení rozhodčího nálezu za neplatný je problematické; uznávání a výkon rozhodnutí obsahujících rozhodčí nález je problematické; a konečně, uznávání a výkon rozhodčích nálezů podle Newyorské úmluvy je považováno za pomalejší a méně účinné než uznávání a výkon soudních rozhodnutí.

3.8. Další otázky

Kromě hlavních bodů uvedených výše byly vzneseny následující otázky.

3.8.1. Oblast působnosti

Pokud jde o oblast působnosti, nebyly hlášeny žádné závažné praktické problémy s výjimkou výše uvedených v souvislosti s rozhodčím řízením. Výkladové rozsudky Soudního dvora napomáhají řádnému výkladu pojmu „občanské a obchodní věci“ a při určování, zda má být daná věc vyňata z působnosti nařízení. Obecná studie nicméně poukazuje na potíže, které vznikají v praxi s používáním článku 71 v souvislosti se vztahem mezi nařízením a úmluvami o zvláštních věcech.

3.8.2. Další otázky týkající se příslušnosti

Zpráva ukazuje, že pojem „bydliště“ nepřináší žádné problémy v praxi, kdy soudy uplatňují vnitrostátní výklad tohoto pojmu podle čl. 59 odst. 1 nařízení. Jako obtížné se však jeví určování, zda má strana řízení bydliště v jiném členském státě v souladu s právem tohoto státu (čl. 59 odst. 2).

Uplatňování některých pravidel pro určení příslušnosti by se mohlo zlepšit. Například ve věci C-462/06 (*Glaxosmithkline*) Soudní dvůr potvrdil, že čl. 6 odst. 1 nemůže být použit na spory v oblasti pracovních smluv. Ze studie dále vyplývá, že je podle všeho potřebné moci určovat nevýlučnou příslušnost podle místa, kde se nachází movitý majetek. Pokud jde o výlučnou příslušnost týkající se věcných práv, studie ukazuje potřebu možnosti volit soud při dohodách o pronájmu kancelářských prostor a potřebu určité pružnosti při pronajímání rekreačních nemovitostí, aby soudní řízení nebyla vedena v místě vzdáleném všem stranám. Co se týká výlučné příslušnosti v oblasti práva společností, není jasný rozsah působnosti pravidla

²⁴ Věc C-391/95 (*Van Uden*).

²⁵ Viz věc C-185/07 (*West Tankers*).

²⁶ Viz věc C-190/89 (*Marc Rich*). Podpůrným řízením se rozumí například řízení o určení nebo odvolání rozhodce, určení místa, kde bude rozhodčí řízení vedeno, o prodloužení lhůt či o jmenování soudního znalce pro uchování důkazů.

vylučné příslušnosti a chybí jednotná definice pojmu „sídlo“ společnosti, což může vést k možným kladným a záporným sporům o příslušnost.

Nejednotné uplatňování čl. 6 odst. 2 a článku 11 o řízení proti třetím stranám podle článku 65 také způsobuje obtíže. Především se jedná o to, že s třetími stranami i se stranami podávajícími žalobu na třetí stranu se zachází různě, podle toho, jaké jsou vnitrostátní procesněprávní předpisy členských států. Kromě toho soudy obtížně hodnotí účinek rozhodnutí vydaných soudy jiných členských států po oznámení třetí stranou.

Při řešení námořních záležitostí jsou hlášeny obtíže s koordinací řízení o zřízení fondů pro krytí odpovědnosti a jednotlivých řízení o odpovědnosti za škodu. Uvádí se rovněž, že odkaz na právní předpisy, které se použijí při uzavírání smluv o přepravě, aby se stanovila závaznost dohody o příslušnosti v náložném listu pro jeho držitele, jenž je třetí stranou²⁷, je vykonstruovaný.

V oblasti spotřebitelských věcí platí, že dohody o poskytování úvěru spotřebitelům podle čl. 15 odst. 1 písm. a) a b) nařízení již neodpovídají potřebám vyvíjejícího se úvěrového trhu, na němž se objevily různé další úvěrové produkty, což zohledňuje směrnice 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru²⁸.

V neposlední řadě se s ohledem na probíhající činnosti na úrovni Společenství v oblasti kolektivního odškodnění spotřebitelů objevuje otázka, zda by pro tuto konkrétní oblast neměla být stanovena zvláštní pravidla pro určení příslušnosti.

3.8.3. *Další otázky týkající se uznávání a výkonu rozhodnutí*

V usnesení ze dne 18. prosince 2008 vyzval Evropský parlament Komisi, aby se zabývala otázkou volného pohybu úředních listin²⁹. Obecná studie rovněž poukazuje na obtíže s volným pohybem sankcí. Studie také předkládá některé způsoby, jak omezit náklady na řízení o výkonu soudních rozhodnutí.

²⁷ Viz věc C-387/98 (*Coreck Maritime*).

²⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (Úř. věst. L 133, 22.5.2008, s. 66).

²⁹ Viz usnesení Evropského parlamentu ze dne 18. prosince 2008 obsahující doporučení Komisi k evropské úřední listině, které je k dispozici na internetové stránce <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0636+0+DOC+XML+V0//CS>.